

КОМУНІКАТИВНО-ПРАГМАТИЧНІ ТА СТРУКТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ ТЕКСТУ ТА ДИСКУРСУ

УДК 811.161.2'373,46

Н.О. Гумер

ЗАСТОСУВАННЯ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ВИВЧЕННІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ

У статті обґрунтовано використання засобів мультимедійних технологій у навчальному процесі, що істотно підвищує рівень засвоєння та запам'ятовування запропонованого матеріалу, окреслено можливість за допомогою інноваційних технологій представляти результати цікавого для студентів навчального завдання.

Ключові слова: інноваційні технології, мультимедійна презентація, мультимедійні засоби навчання, програма Power Point, активна модель навчання, самостійна робота.

Суттєві перетворення, що відбуваються у нашому суспільстві, вимагають значних змін в освітній сфері, в тому числі і в сучасній педагогічній освіті. З метою її модернізації необхідне оновлення як змісту цієї освіти, так і педагогічних технологій, які використовуються в навчальному процесі. Питаннями використання новітніх інноваційних технологій займалися провідні вітчизняні та зарубіжні науковці С. Бабінець, Г. Баглаїв, В. Берека, В. Буц, Н. Василенко, Л. Васильченко, Л. Ващенко, С. Ващук, Л. Власін, Т. Волобуєва, А. Воронін, І. Гаврик, М. Гадяцький, М. Гладько, Д. Гнатюк, І. Гришина, Л. Даниленко, Т. Десятов, М. Елькін, Е. Єговцева, Г. Єльнікова, І. Єрмаков, Б. Жебровський, І. Жерносець, О. Заєць, Л. Калініна, М. Кириченко, Н. Коломінський, О. Копернік, Л. Козакова, В. Крижко, В. Кузнєцова, В. Забудько, В. Лазарев, В. Лунячек, В. Малихіна, О. Мармаза, та ін.

Серед українських дослідників, які вивчали особливості застосування мультимедійних технологій у навчальному процесі, значний внесок зробили В.Г. Афанасьєв, Ю.М. Батурін, В.Ю. Биков, В.В. Гузеєв, Р.С. Гуревич, М.І. Жалдак, О.І. Пометун та ін. Однак питання застосування сучасних засобів мультимедіа у навчальному процесі викладання української мови за професійним спрямуванням у вищому навчальному закладі ще недостатньо опрацьоване у науково-методичних джерелах.

Однією із особливостей навчального процесу у вивченні української мови за професійним спрямуванням студентами у сучасному вищому навчальному закладі, яку слід якомога ефективніше використовувати у організації пізнавальної роботи студентів, є активне впровадження мультимедійних засобів навчання. Варто зазначити, що під мультимедійними засобами розуміють сукупність візуальних, аудіо- та інших засобів відображення інформації, що інтегровані в інтерактивне програмне середовище [3, 7].

У статті розкрито специфіку використання мультимедійних технологій як перспективних форм і методів фахової підготовки майбутніх фахівців із різних спеціальностей.

Термін мультимедіа має тривалу історію, вперше був використаний у 1965 році для опису шоу, що поєднувало в собі живу рок-музику, кіно, експериментальні світлові ефекти і нетрадиційне мистецтво. Упродовж сорока років цей термін набував різних значень. Наприкінці 1970-х років він позначав презентації із зображень, одержуваних від декількох проекторів та синхронізованих із звуковою доріжкою. Лише у 1990-х років термін мультимедіа набув сучасного значення [2, 127].

Так, дослідник Л.Й. Ястребов пропонує класифікувати мультимедійні презентації за ступенем використання у них різноманітних ефектів:

- офіційна презентація характеризується чітким дизайном, шаблонністю, структурованістю, призначена для серйозної аудиторії;
  - офіційно-емоційна презентація має на меті надихнути на щось, переконати в чомусь;
  - плакати – презентація складається тільки з ілюстративного матеріалу;
  - «подвійна дія» – це презентація, яка, крім зображень, використовує текстову інформацію;
  - інтерактивний семінар – презентація-діалог з аудиторією;
  - електронний роздатковий матеріал – на презентації матеріал подається досить вичерпно, оскільки у слухача немає можливості перепитувати доповідача;
  - «інформаційний ролик» – презентація демонструється автоматично і незалежно від доповідача
- [4].

Інші дослідники-методисти класифікують презентації ще й за такими ознаками:

- за кількістю медіа засобів: мультимедійна презентація (звукове оформлення, зображення, відеофрагменти); текстова (з мінімальним ілюструванням); комбінована презентації;
- за призначенням: комерційні (здебільшого рекламного характеру); інформаційні; навчальні презентації;
- за способом подання слайдів: з записом голосу лектора чи усним супроводом; без супроводу лектора, або із записаним голосом доповідача; комбінована презентація;
- за дидактичними ознаками: викладацькі та студентські презентації [1].

Загальновідомим є той факт, що люди запам'ятовують менше ніж 10% від прочитаної інформації, приблизно 30% від почутого і більше 70% від водночас почутого і побаченого. Цікавими є результати досліджень американських вчених: студенти засвоюють за умов пасивного слухання лекції – 5%, під час читання навчальних текстів – 10%, з використанням відео-, аудіоматеріалів – 20%, демонстрації – 30%, практики через дію – 75%, навчання інших із застосуванням отриманих знань відразу – 90% [4, 287].

З огляду на розвиток навичок самостійної дослідницької діяльності найефективнішими є засоби, які проєктуються та розробляються самими студентами при вивченні навчального матеріалу. У такому разі спостерігається високий рівень мотивації студентів до навчання.

Мультимедійні презентації поєднують у собі динаміку, звук і зображення, що значно покращує сприйняття нової інформації. Крім того, миттєвий доступ до будь-якої інформації, що міститься у мультимедійній презентації (чи то відео, звук, світлина, текст, таблиці або графіки) дозволяє користувачеві поглянути на предмет лекції одночасно з різних боків, отже скласти про предмет найповніше уявлення.

Підготувати презентацію досить легко, для цього необхідно мати сканер, матеріали з інтернет-ресурсів, методичні посібники, програму Power Point. Для того, щоб зробити якісну презентацію, студенту треба спершу проаналізувати матеріал, відібрати найголовніше, а вже потім працювати над структурою презентації. Етапи підготовки мультимедійної презентації відбуваються у такій послідовності: структурування навчального матеріалу, формування плану і сценарію реалізації, розроблення дизайну презентації, підготовка медіафрагментів (тексти, ілюстрації, відео, запис аудіофрагментів), підготовка музичного супроводу, тест-перевірка готової презентації.

Важлива вимога до презентації – вона повинна бути короткою, доступною і структурованою. Її тривалість не повинна перевищувати 20–30 хвилин і кількості 20–25 слайдів (до речі, демонстрація одного слайду займає близько 1 хвилини).

Надзвичайно цінним для викладача у вивченні української мови за професійним спрямуванням є самостійність і творчість студентів у підготовці презентації.

Застосування мультимедійних матеріалів має й інші переваги, зокрема:

- інтенсифікується і раціоналізується час заняття;
- забезпечується і контролюється темп навчальної діяльності;
- зростає рівень запам'ятовування, що пояснюється одночасним використанням зображення, звуку, тексту тощо;
- навчальний матеріал подається більш доступно, конкретно, структуровано, що натомість полегшує розуміння і сприйняття поданого матеріалу;
- збагачується змістовна лінія заняття;
- покращується підготовка викладача до заняття, з'являється можливість залучення до цього процесу і студентів;
- розширюються можливості ілюстративного супроводу заняття, наприклад, з'являється можливість подавати відомості про видатних мовознавців тощо.
- забезпечується набуття студентами не тільки глибоких та міцних знань, а й навичок опрацювання різних джерел інформації;
- розвиваються інтелектуально-творчі здібності особистості;
- збільшується обсяг самостійної дослідницької діяльності;
- задовольняються і максимально розвиваються пізнавальні інтереси студентів;
- легко тиражуються та розповсюджуються матеріали презентації.

Мультимедійна презентація не тільки створює умови планування студентом самостійної навчально-пізнавальної діяльності, а й сприяє засвоєнню теоретичних знань, створенню системи загально навчальних, інтелектуальних і професійних умінь та навичок у формуванні самостійності й активності особистості майбутніх фахівців.

Важливим є визначення засобів формування стійкого професійного інтересу до вивчення української мови за професійним спрямуванням у процесі підготовки монологу студентів на старших

курсах під час підготовки презентації-доповіді; визначення прийомів публічного мовлення, якими необхідно володіти, щоб стати хорошим доповідачем.

Відомо, що спонтанне мовлення має певні особливості:

- висловлювання формується в момент мовлення;
- темп мовлення природній, і тому особа, що висловлює думку, переключає всю розумову діяльність на зміст висловлювання, не зосереджуючись на його формі.

Якість висловлювання думок у публічному виступі часто здається тому, хто говорить, незадовільною, і мовець намагається там, де можливо, підмінити спонтанне мовлення просто усьм відтворенням матеріалу.

Навички спонтанного мовлення у студентів негуманітарних спеціальностей слід формувати поступово в процесі інтенсивної мовленнєвої практики під впливом численних і різноманітних зовнішніх та внутрішніх стимулів (джерел інформації, текстів, довідкового матеріалу, мультимедійних та аудіовізуальних засобів, реальних подій; життєвого досвіду та фантазії студента).

У методичній літературі виділяється цілий ряд переваг використання вищезгаданих засобів для стимулювання спонтанного мовлення, а саме: зростає ефективність мовленнєвої практики, що означає зростання ефективності навчального процесу в цілому; студент, який говорить, отримує «сюжетну опору», «схему», на основі якої він може логічно та послідовно розвивати свої думки; при наявності зорового ряду, внутрішнє мовлення мінімально вербалізоване. Реакція на зображення формується безпосередньо українською мовою у офіційно-діловому стилі; за допомогою відеоматеріалів можна моделювати багато ситуацій, що імітують умови природного спілкування; коли студенти озвучують відео або кінофільми, розвивається ситуативне мовлення – найбільш важкий тип мовлення для тих, хто вивчає мову.

Продуктивні навички володіння мовою (тобто мовлення та письмо) розвиваються значно повільніше, ніж рецептивні (розуміння на слух, читання про себе для отримання інформації). Зазвичай, це є результатом відсутності імпульсу для реальної комунікації. Таким імпульсом може стати звуковий кінофільм, відеофільм або мультимедійний відеоряд, особливістю яких буде органічне поєднання мови, що звучить, та динамікою в кадрі, що зображує різноманітні ситуації, зафіксовані оператором під час оперативної роботи, сюжети з місця події, тощо. Екранні наочні засоби роблять можливим концентрувати увагу та зацікавленість студентів, залучати як слухові, так і зорові аналізатори для закріплення та активізації в мовленні того чи іншого матеріалу. Емоційний фактор, який сприяє концентрації уваги не на формі, а на змісті висловлювання, створює навички непередбаченого мовлення в конкретній ситуації, дає можливість провести паралель між мовленнєвим матеріалом та професійними діями, і це робить можливим надати підготовчим вправам ситуативний прикладний характер.

Саме тематичні відеофільми приводять студентів до спонтанного мовлення. До них можна розробити спеціальні вправи в залежності від цілей та завдань роботи з фільмом:

- опис кадрів з висловлюванням свого ставлення до ситуації в кадрі; переказ певних ситуацій (епізодів);
- драматизація окремих ігрових фрагментів фільму;
- порівняльний опис сюжету з використанням різних часових форм дієслів;
- завдання порівняльного плану, при якому порівнюється досвід студентів та сюжет, побаченого на екрані;
- зміна сюжету з запропонованої ситуації;
- логічне обґрунтування сюжету, запропонованого кіноекраном;
- логічне завершення запропонованої кіноекраном ситуації;
- складання діалогу до певної ситуації на екрані; підготовка письмового викладу по темі кіно або відеофільму;
- доповнення різних ситуацій спілкування у фільмі, а також їх перенесення на ситуації з повсякденного життя;
- характеристика діючих осіб та оцінка їх поведінки;
- опис окремих епізодів або всього сюжету кінофільму від імені різних діючих осіб;
- організація дискусії з проблем, що розглядаються в фільмі.

Використання спеціальних підготовчих вправ доцільних при перегляді та вправ після перегляду фільму дозволяє створити мовну атмосферу на занятті, а також створити ситуації максимально наближені до професійної реальності. Це сприяє тривалому та глибокому запам'ятовуванню матеріалу, що вивчається та розвитку мовленнєвих навичок.

Отже, використання засобів мультимедійних технологій у навчальному процесі вивчення української мови за професійним спрямуванням істотно підвищує рівень засвоєння та запам'ятовування

запропонованого матеріалу, бо сприйняття відбувається одночасно за допомогою зору і слуху. Важливу роль відіграє і мотиваційний чинник, адже студентам надається можливість за допомогою інноваційних технологій представляти результати цікавого для них навчального завдання, що виконувалося під керівництвом викладача.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дементієвська Н.П. Проектування, створення та використання навчальних мультимедійних презентацій як засобу розвитку мислення учнів / Н.П. Дементієвська, Н.В. Морзе. – Режим доступу : <http://www.nbuu.gov.ua/e-journals/ITZN/em2/conten1y07dnpsts.html>
2. Мисик В. Застосування мультимедійних презентацій на уроках української мови / Мисик В. // Методичні студії : збірник наук.-мет. праць. / укл. : Анатолій Загнітко (відпов. ред.) та ін. – Донецьк : ДонНУ, 2009. – [вип. 1] – 370 с.
3. Нісімчук А.С., Падалко О.С., Шпак О.Т. Сучасні педагогічні технології: Навчальний посібник / А.С. Нісімчук, О.С. Падалко, О.Т. Шпак. — К: Видавничий центр «Просвіта», «Книга пам'яті України». – 2000. – 368 с.
4. Туркот Т.І. Педагогіка вищої школи: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Н.І. Туркот. – К. : Кондор, 2011. – 628 с.

В статье описано использование мультимедийных методов в учебном процессе, что влияет на усвоение и запоминание предложенного материала, изучено возможность при помощи инновационных технологий представлять результаты интересного для студентов задания.

Ключевые слова: инновационные технологии, мультимедийная презентация, мультимедийные средства обучения, программа Power Point, активная модель обучения, самостоятельная работа.

The usage of multimedia technologies methods is explained in the article, it significantly increases the level of learning and remembering of the proposed material, as perception is done simultaneously with the help of vision and hearing. The motivational factor plays an important role too, as the students have an opportunity to present the results of the interesting for them learning task, which was done under the control of the teacher, with the help of innovational technologies.

Keywords: innovative technologies, multimedia presentation, multimedia facilities of studies, program Power Point, active model of studies, independent work.